

Amasya Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
2(2), 326-347, 2013

<http://dergi.amasya.edu.tr>

Harmanlanmış Öğrenme ve Sanal Sınıfa Dönük Öğrenci Görüşleri**

Yurdal Dikmenli^{1,*} ve Ülkü Eser Ünalı²

¹ Ahi Evran Üniversitesi, Türkiye

² Gazi Üniversitesi, Türkiye

Alındı: 17.05.2013 - Düzeltildi: 28.06.2013 - Kabul Edildi: 09.07.2013

Özet

Bu çalışma, coğrafya derslerinin yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenme ortamları ile sanal sınıf uygulamaları destekli harmanlanmış öğrenme ortamlarında işlendiği sınıflarda yer alan öğrencilerin görüşlerini belirlemeye yönelik olarak gerçekleştirilmiş, betimsel karakterli bir araştırmadır. Çalışma grubunu 9. sınıflarda öğrenim görmekte olan toplam 52 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmacı tarafından gruplardaki öğrencilerin katıldıkları yüz yüze destekli ve sanal sınıf uygulaması destekli harmanlanmış öğrenmeye yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış 2 farklı görüş formu kullanılmıştır. Çalışma gruplarındaki öğrencilerin genel olarak yüz yüze destekli harmanlanmış öğretim ortamlarında ve sanal sınıf uygulaması destekli harmanlanmış öğrenme ortamlarında hoşlarına gitmeyen bir durum olmamıştır. Ancak öğrenciler sanal sınıf uygulamaları sürecinde; internet bağlantı hızı, ses ve görüntü problemleri gibi çok fazla teknik problem yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum bir kısım öğrencide hoşnutsuzluğa neden olmuştur.

*Sorumlu yazar: Tel.: 505 3192791 e-posta: ydikmenli@ahievran.edu.tr

**Bu çalışma birinci yazar tarafından yürütülen "Sanal Sınıf Uygulaması ve Harmanlanmış Öğrenme Ortamlarının Coğrafya Dersi Başarısı ile Derse Yönelik Tutuma Etkisi ve Öğrenci Görüşleri" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

ISSN: 2146-7811, ©2013

Giriş

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan hızlı gelişmeler, yaşamın pek çok alanında olduğu gibi eğitim alanında da vazgeçilmez hale gelmiştir. Çünkü eğitim bir toplumun hayat standardını belirleyen ve varlığının devamını sağlayan en önemli etkidir. Eğitim bir süreçtir ve hayatın her aşamasında gereklidir. Bireyler hayatlarının bazı noktalarında eğitim kurumlarına ulaşamamakta ve eğitim çemberinin dışında kalabilmektedirler (Avşar, 2011). Bu nedenle eğitim ortamlarında bilgi ve iletişim teknolojileri, hem uzaktan eğitim hem de örgün öğretim ortamlarında sıklıkla kullanılmaktadır. Uzaktan eğitim teknolojileri sayesinde zamandan ve mekândan bağımsız olarak eğitim alma fırsatı, bireyin eğitim hizmetlerinden daha çok yararlanmasına olanak tanımaktadır. Örgün öğretimin zamana ve mekâna bağımlı oluşu, uzaktan eğitimin önemli bir alternatif haline gelmesini sağlamıştır. Ancak uzaktan eğitim; örgün öğretimdeki öğretmen-öğrenci ve öğrenci-öğrenci etkileşimi gibi çok önemsenen faktörlerden yoksun bulunmaktadır. Bu çerçevede, örgün öğretimin ve uzaktan eğitimin avantajlarının birlikte kullanılabilirdiği bir şekilde organize edilen, harmanlanmış öğrenme ortamları her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir.

Harmanlanmış eğitim, sınıf ortamında yüz yüze öğrenme ve uzaktan eğitimin çeşitli modellerini birleştiren ve teknolojinin bütün çeşitlerinden yararlanan bir eğitim yaklaşımıdır (Usta, 2007: 28). Diğer bir deyişle, sınıf ortamında yüz yüze öğrenme ile çevrimiçi öğrenmenin birleşimidir. Harmanlanmış öğrenme, web destekli öğrenme ile sınıftaki öğrenmenin, her birinin güçlü ve avantajlı yönlerinin birleştirilmesidir (Horton, 2000). Harmanlanmış bir öğrenme ortamı tasarlanırken öncelikle karar verilmesi gereken konu, harmanlanacak konunun bir bölümünün sınıf içi, bir bölümünün çevrim içi olarak tasarlanmasıdır (Usta, 2007). Yaygın olarak yapılan harmanlama, genelde yarı yarıya gerçekleştirilen harmanlamadır. Bir başka deyişle %50 sınıf ortamında yüz yüze gerçekleşen etkinlikler, %50 çevrimiçi ortamda gerçekleşen etkinliklerden oluşmaktadır (Osguthorpe ve Graham, 2003).

Harmanlanmış öğrenme uygulamaları sırasında karşılaşılabilecek temel sorunlardan biri, öğrenci durumdaki hedef kitlenin bilgisayar okuryazarlık düzeyidir. Bu bağlamda hedef kitlenin bilgisayar ve internet kullanım geçmişleri, harmanlanmış öğrenmenin etkililiğini ve e-öğrenme uygulamalarına verilecek ağırlığı artıracak veya azaltacaktır (Budak ve Çoban Budak, 2012: 52).

Öğrenme etkinliğini etkileyecek diğer faktörler ise hedef kitlenin ayıracağı zaman ve bu etkinliğe inanmalarıdır. Öğrenme eylemini gerçekleştirirken, zaman kısıtlı veya hedef kitlenin ortak zaman sorunu var ise e-öğrenme tekniklerine ağırlık verilebilir. Diğer yandan öğrenme sürecine olan inanç azalmış veya öğrenme etkinliği sırasında yardım gereksinimi var ise, motivasyonu artırmak ve fiziksel destek sağlamak amacıyla yüz yüze eğitim tekniklerinin artırılması gerekir. Ayrıca hedef kitlenin konu hakkında bilgi düzeyleri de öğrenme sürecini etkileyecek diğer bir faktördür (Aytaç, 2006: 52-53).

Uzaktan eğitim öğrenciye ulaşmanın mümkün olmadığı veya çok zahmetli olduğu durumlarda tercih edilen bir yöntem olmasının yanı sıra harmanlanmış eğitimin önemli bir bileşeni durumundadır. Artan öğrenci sayıları ve artan eğitim maliyetleri, diğer yandan azalan çevrimiçi donanım maliyetleri, çevrimiçi eğitim tekniklerine ilgiyi artırmıştır. Bilgisayar Destekli Eğitim (BDE), ilk kurulum maliyetleri karşılandığında nispeten pahalı bir eğitim yöntemi olarak görülmemektedir. Düşen ağ maliyetleri ve bilişim cihazları maliyeti her geçen gün daha kabul edilebilir sınırlara gelmektedir (Avşar, 2011: 2).

Uzaktan eğitim sisteminde, mekândan bağımsız eğitim faaliyetlerinin devam etmesinde veya eğitimin mekândan bağımsızlaştırılmasında en önemli yol sanal sınıf uygulamalarıdır. Öğrenci ile öğretmenin, farklı mekânlardayken eş zamanlı olarak buluşmasının sağlanması açısından sanal sınıf uygulamaları çok önemlidir (Şen, Menemencioğlu, Atasoy ve Özcan, 2011). Sanal sınıfların gerçek sınıflara göre sağladığı en önemli avantaj, dünyanın neresinde olunursa olunsun, istenilen yerden öğrenme ortamına dâhil olabilme imkânı sunmasıdır (Ebbers, Balague, Ganguly, Noyes ve Salm, 2003: 4).

Sanal sınıf uygulamaları eğitimde fırsat eşitliği sağlayan bir seçenek olarak tasarlanmıştır. Bu uygulama, çağımız bilişim sistemlerinin sağlamış olduğu geniş imkânlardan yararlanma

yoluyla gittikçe önem kazanmaya başlamış; mekândan bağımsız etkileşimli bir öğrenim imkânı sunmaktadır. Sanal sınıflar, “farklı yerlerde bulunan öğrencilerin aynı zamanda, aynı öğretmen rehberliğinde bir araya geldikleri eşzamanlı çevrimiçi ortamlar” (Clark ve Kwinn, 2007); bir başka ifadeyle, zaman bağımlı ancak mekân bağımsız etkileşimli öğrenme ortamları olarak tanımlanmaktadır. Bu ortamlarda, kullanılan teknolojilere bağlı olarak hem görsel, hem işitsel, hem de doküman olarak çok yönlü iletişim sağlanmaktadır. Bu şekilde gerçekleştirilen dersler kaydedilebilmekte, oturuma zamanında katılmayan öğrenciler, zaman bağımsız olarak da kaydedilen dersleri izlemek suretiyle öğrenme-öğretme faaliyeti sürdürülebilmektedirler. Sanal sınıflar, bireylerin sürekli öğrenme ihtiyacı içerisinde olduğu bilgi toplumu koşullarında bireylerin öğrenmelerinde zaman ve mekân açısından oldukça esnek imkânlar sunmaktadır (Kaya, 2011).

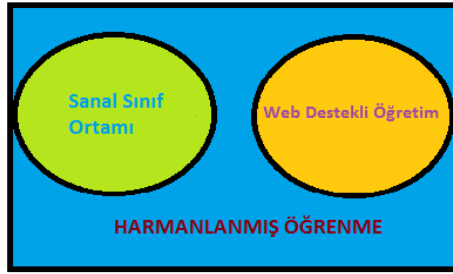
Harmanlanmış öğrenme ortamlarının özellikle bilişsel becerilerin kazandırılmasında kullanıldığı ve bu becerilerin öğrenilmesine anlamlı katkılar sağladığı görülmektedir. Ancak, harmanlanmış öğrenme ortamlarındaki yüz yüze iletişim boyutunun neden olduğu zaman ve mekân bağımlılığı dezavantajını gidermeye dönük olarak, sanal bir sınıfın ne kadar katkı sağlayabileceği konusunda alanyazında yeterince çalışma bulunmamaktadır. Özellikle coğrafya öğretimine yönelik harmanlanmış öğrenme ortamlarıyla ilgili alanyazında yapılmış pek az araştırma bulunmaktadır. Coğrafya dersi Öğretim Programı günümüz bilgi-iletişim teknolojilerinin coğrafya konularının öğretiminde kullanılmasını öngörmektedir (MEB, 2011). Bu öngörüye desteklemek üzere gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı, sanal sınıf uygulamaları ve harmanlanmış öğrenme ortamlarında derse katılan öğrencilerin uygulamaya yönelik görüşlerini belirlemektir.

Uygulamada harmanlanmış öğrenme ortamı olarak iki farklı öğrenme ortamı tasarlanmıştır. Birinci grupta derslerin %50’si sınıf ortamında yüz yüze öğrenme, %50’si ise web destekli öğrenme ortamında işlenmiştir (Şekil 1).

Şekil 1: Sınıf Ortamında yüzyüze destekli harmanlanmış öğrenme ortamı

İkinci grupta derslerin %50'si sanal sınıf ortamında ve %50'si ise web destekli öğrenme ortamlarında işlenmiştir (Şekil 2).

Şekil 2: Sanal sınıf destekli harmanlanmış öğrenme ortamı

Uygulamalar sonunda öğrencilerin sürece dönük görüşleri tespit edilerek bu tür öğrenme ortamlarının öğrencileri hoşnut edip edemediği, öğrenme düzeylerine katkı yapıp yapmadığı, karşılaştıkları teknik altyapı problemlerinin neler olduğu ve bu uygulamaya bakarak diğer derslerinde de bu tür öğrenme ortamlarını kullanmak isteyip istemeyecekleri saptanmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu çalışma tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Tarama modeli geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır. Betimsel çalışmalarda araştırmaya konu olan olay ya da kişiler kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır ve çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren

hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılır (Karasar, 2002: 77).

Araştırma Grubu

Araştırmanın çalışma gruplarını Kırşehir İl Merkezindeki Kırşehir Lisesi 9. sınıflarından tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenen M ve N şubelerinde öğrenimlerini sürdüren ve uygulama çalışmalarının tamamına katılan toplam 52 öğrenci oluşturmaktadır.

Çalışma gruplarındaki öğrencilerin sayıları ve cinsiyetlerine göre dağılımları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyetlerine göre çalışma grupları

Gruplar	Kız	Erkek	Toplam
Yüz Yüze Destekli Harmanlanmış Öğrenme Ortamı	10	16	26
Sanal Sınıf Uygulaması Destekli Harmanlanmış Öğrenme Ortamı	16	10	26
Toplam	26	26	52

Veri Toplama Aracı

Araştırmacı tarafından gruplardaki öğrencilerin uygulama süreci boyunca katıldıkları yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenmeye ve sanal sınıf uygulaması destekli harmanlanmış öğrenmeye yönelik görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış 2 farklı görüş formu oluşturulmuştur. Formların geçerlik ve güvenilirliği uzman görüşü alınarak sağlanmıştır. Öğrencilerin yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenmeye dönük görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmış olan 4 açık uçlu sorudan oluşan görüş formunda şu sorular yer almaktadır:

1. Coğrafya dersinde kullandığımız internet destekli ders sisteminin (yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenme) hoşunuza gitmeyen yönleri nelerdir?

2. Kullandığımız bu yeni sistemin, hoşunuza giden yönleri nelerdir?

3. Diğer derslerinizde de internet destekli (harmanlanmış) ders uygulamasının yapılmasını ister misiniz? Nedenlerini maddeler halinde yazınız.

4. Diğer derslerdeki sınıf ortamında yüz yüze ders işleme yöntemiyle, bu ders kapsamında kullanılan harmanlanmış ortamda ders uygulamasını karşılaştırdığınızda hangi yöntemi tercih edersiniz? Gerekçeleri ile birlikte yazınız.

Öğrencilerin sanal sınıf uygulaması destekli harmanlanmış öğrenmeye dönük görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan 4 açık uçlu sorudan oluşan görüş formunda şu sorular yer almaktadır:

1. Coğrafya dersinde kullandığınız bu yeni sisteminin (sanal sınıf uygulaması destekli harmanlanmış öğrenme) hoşunuza gitmeyen yönleri nelerdir?

2. Kullandığınız bu yeni sistemin, hoşunuza giden yönleri nelerdir?

3. Diğer derslerinizde de sanal sınıf uygulamasının yapılmasını ister misiniz? Nedenlerini maddeler halinde yazınız.

4. Arkadaşlarınızla sanal sınıf ortamında iletişim kurmak hoşunuza gitti mi? Açıklayınız.

Verilerin Analizi

Toplanan nitel veriler doküman incelemesi yöntemi ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin açık uçlu sorulara yazılı olarak verdikleri cevaplardan benzer olanları gruplanmış, oluşturulan gruplara cevap veren öğrenci sayıları belirlenmiştir. Elde edilen bu cevaplar yorumlanarak sonuçlar elde edilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada kullanılan yöntemlerin birbiriyle karşılaştırılması yapılmamıştır. Uygulamanın yapıldığı gruplardaki öğrenme ortamları hakkındaki öğrencilerin, bu öğrenme ortamlarına dönük mevcut görüşleri alınmıştır.

Bulgular

Bu bölümde sırasıyla önce harmanlanmış öğretim ve daha sonra da sanal sınıf uygulamasına dönük öğrenci görüşlerine yer verilmiştir.

Yüz Yüze Destekli Harmanlanmış Öğrenmeye Dönük Öğrenci Görüşleri

Öğrencilere, öncelikle “Coğrafya dersinde kullandığınız internet destekli ders sisteminin (yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenme) hoşunuza gitmeyen yönleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *Hoşuma gitmeyen bir yönü pek olmadı (f=12).*
- *Evde bilgisayar/internet olmadığı için, internet kafeye gitmek zorunda kaldım(f=7).*
- *Tahtanın/yazının çok kullanılamaması, öğretmenin bize yazdıramaması iyi olmadı (f=5).*
- *Tüm dersi öğretmenin anlatmasını tercih ederdim (f=4).*
- *Sistemin derse giriş ve çıkış saatlerini de göstermesi pek hoşuma gitmedi. Çünkü dersin sonuna kadar sistemde olmam gerekti (f=1).*

Uygulama sürecine ilişkin öğrenci görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin önemli bir bölümü yüz yüze destekli harmanlanmış öğretim uygulamasında hoşlarına gitmeyen bir durumun olmadığını ifade etmektedirler. Buna karşın bazı öğrencilerin bilgisayar veya internet gibi araçlara sahip olmamasının önemli problem olduğu görülmektedir. Buna ek olarak bazı öğrenciler tüm derslerin öğretmen tarafından anlatılmasını ve öğretmenin not tutturmasını tercih ettiklerini ifade etmektedirler. Bu durumun ortaya çıkma nedeninin, öğrencilerin öğretmenlerinin konuları anlattığı sınıf ortamında yüz yüze öğrenme yöntemine daha alışkın olmalarından ve harmanlanmış öğrenme sürecinde öğrenme sorumluluğunun bir kısmının bizzat kendilerinde olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Öğrencilere, “Kullandığınız bu yeni sistemin, hoşunuza giden yönleri nelerdir?” sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *Görsel yönden zengin ve videoların olması (f=23).*
- *İstedğim zaman girip ders notlarına veya videolara tekrar tekrar bakabiliyorum (f=9).*
- *Daha geniş ve kapsamlı bilgiler sunuyor (f=7).*
- *Daha verimli ve zevkli ders işleniyor (f=5).*
- *Dersler sanal ortamda işlendiği için çok sıkılmıyorum (f=4).*

Buna göre öğrencilerin önemli bir bölümü, yüz yüze destekli harmanlanmış öğretim uygulamasında kullanılan öğrenci yönetim sisteminde resim, harita ve video gibi görsellerden hoşlandıklarını ifade etmektedirler. Bunun yanı sıra internet üzerindeki öğretim materyallerine istedikleri zaman tekrar tekrar erişebilmeleri, daha geniş kapsamlı bilgiye ulaşabilmeleri ve derslerin bir kısmının sınıfta yüz yüze öğrenme ortamının dışında internet üzerinden yürütülmesi hoşlarına giden diğer özellikler olduğunu belirtmişlerdir.

Öğrencilere, “Diğer derslerinizde de internet destekli (harmanlanmış) ders uygulamasının yapılmasını ister misiniz? Nedenlerini maddeler halinde yazınız” sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- İsteriz. Bu şekilde ders yapmak daha görsel bir ortam sağladığından çok daha yararlı (f=12).
- İsteriz. Bu şekilde dersi okul dışında evde de takip edebiliyorum (f=6).
- İsteriz. Bu şekilde dersler daha zevkli (f=3).
- Hayır istemem. Öğretmenin anlatmasını tercih ederim./Çok fazla vakit alıyor (f=4).
- Sadece görselliğin daha ön plana çıktığı derslerin bu şekilde yapılmasını isterim. Diğer derslerde yazarak/yazı tahtasında daha iyi öğreniliyor (f=3).
- Hayır istemem. Bilgisayarım/internetim olmadığı için ben giremiyorum (f=2).

Yukarıdaki görüşlere göre öğrencilerin önemli bir bölümü, özellikle daha fazla görsellik sağladığından, okul dışında da ders içeriklerine ulaşabildiklerinden ve bu şekilde yürütülen dersleri daha zevkli bulduklarından dolayı yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenme modelinin diğer derslerde de uygulanmasını istediklerini ifade etmektedirler. Buna karşın küçük de olsa bir grup öğrenci böyle bir yöntem yerine öğretmenin anlatımını tercih etmekte, özellikle sözel derslerde yüz yüze öğretimi web destekli öğretime daha çok tercih etmektedirler. Teknik imkânsızlıkların öğrencilerin bu konuda olumsuz düşünmelerine neden olduğu düşünülebilir.

Öğrencilere, “Diğer derslerdeki sınıf ortamında yüz yüze ders işleme yöntemiyle, bu ders kapsamında kullanılan yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenme ortamındaki ders uygulamasını karşılaştırdığımızda hangi yöntemi tercih edersiniz? Gerekçeleri

ile birlikte yazınız.” sorusu yöneltmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *Derse ve konuya göre her iki yöntemi de tercih ederim (f=11).*
- *Sınıf ortamında yüz yüze öğrenme yöntemini tercih ederim (f=9.)*
- *İnternet destekli harmanlanmış öğretim yönetimini tercih ederim (f=8).*

Verilen cevaplar incelendiğinde, öğrencilerin önemli bir bölümünün her iki yöntemi de tercih ettikleri, derslere ve ders içeriklerine göre her iki yöntemi de yararlı buldukları görülmektedir. Buna karşın bazı öğrenciler sınıf ortamında yüz yüze öğrenme yöntemini, bazıları da harmanlanmış yöntemini tercih etmektedirler. Tercih nedenleri bir önceki soruya verdikleri cevaplarla benzer olduğundan burada tekrar edilmemiştir.

Sanal Sınıf Uygulaması Destekli Harmanlanmış Öğrenmeye Dönük Öğrenci Görüşleri

Öğrencilere öncelikle; “Coğrafya dersinde kullandığınız bu yeni sisteminin (sanal sınıf uygulaması destekli harmanlanmış öğretim uygulamasının) hoşunuza gitmeyen yönleri nelerdir?” sorusu yöneltmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *İnternet bağlantı hızının yavaşlığı yüzünden ses ve görüntünün donması ve diğer teknik arızalar (f=18).*
- *Evde bilgisayar/internet olmadığı için, internet kafeye gitmek zorunda kaldım (f=3).*
- *Dersler pek anlaşılır değildi (f=3).*
- *Hoşuma gitmeyen bir tarafı yoktu (f=3).*
- *Öğretmenle birebir iletişim kuramamak (f=2).*

Buna göre öğrencilerin sanal sınıf uygulaması süresinde çok fazla teknik problem yaşadıkları, yaşanan bu internet bağlantı hızı, ses ve görüntü problemleri gibi teknik problemlerin hoşnutsuzluğa neden olduğu söylenebilir.

Öğrencilere, “Kullandığınız bu yeni sistemin, hoşunuza giden yönleri nelerdir?” sorusu yöneltmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *Ders bittikten sonra da, istediğimiz zaman dersi tekrar izleyebiliyoruz (f=16).*
- *Özet bilgilere, haritalara ve diğer görsellere rahatça ulaşabildim (f=13).*
- *Bu sistemde evde oturduğum yerde rahatça derse katıldım (f=4).*
- *Sanal ortamda, arkadaşlarla sohbet ederek, birbirimize sorular sorabildik (f=4).*
- *Daha önce görmediğim farklı bir uygulama olduğu için hoşuma gitti (f=3)*
- *Hoşuma giden hiç bir yönü yok (f=1).*

Yukarıda gruplanmış olan görüşler incelendiğinde, öğrencilerin önemli bir bölümünün sanal sınıfta gerçekleştirilen canlı dersi, dersten sonra yeniden izleme imkânının yanı sıra, yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenmenin uygulandığı gruptaki öğrencilerin görüşlerine benzer şekilde öğrenci yönetim sistemindeki özet bilgiler, haritalar ve görsellere istedikleri zaman erişebilme imkânını çok beğendikleri görülmektedir. Buna karşın yalnızca bir öğrenci sanal sınıf uygulamasının hoşuna gitmediğini beyan etmiştir.

Öğrencilere, “*Diğer derslerinizde de sanal sınıf uygulamasının yapılmasını ister misiniz? Nedenlerini maddeler halinde yazınız*” sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *Evet isterim. Okul dışında da istediğim gibi faydalanabiliyorum (f=8).*
- *Evet isterim. Daha görsel ve daha öğretici bir ortam sağlıyor (f=5)*
- *Evet isterim. Özellikle Fizik, Kimya gibi uygulamalı derslerde yararlı olur (f=3).*
- *Olabilir. Hem sınıfta, hem de sanalda ders yapışa daha verimli olur (f=3).*
- *Hayır istemem. Bu sistem hoş ama yine de sınıfta yüz yüze gibi verimli olmuyor (f=6).*
- *Hayır istemem. Çünkü bilgisayarım ve internetim yok (f=2).*

Yukarıdaki öğrenci görüşleri incelendiğinde öğrencilerin önemli bir bölümünün diğer derslerinde de sanal sınıf uygulamalarına yer verilmesini istedikleri görülmektedir.

Bunun nedenlerini, okul dışında da sistemden faydalanabilmeleri ve daha görsel ve öğretici bir ortam olması şeklinde ifade etmektedirler. Buna karşın bazı öğrenciler alışık oldukları sınıf ortamında gerçekleştirilen yüz yüze eğitimi daha verimli olduğu gerekçesiyle tercih ettiklerini ifade etmektedirler.

Öğrencilere, “Arkadaşlarınızla sanal sınıf ortamında iletişim kurmak hoşunuza gitti mi? Açıklayınız.” sorusu yöneltilmiş ve verdikleri cevaplar aşağıda özetlenmiştir:

- *Evet gitti. Anlamadığım sorular olduğunda veya bir sorun çıktığında arkadaşlarımdan yardım alabiliyorum (f=18).*
- *Aslında çok da önemli bir katkı sağlamadı. Mesajlar bazen geç gidebiliyor veya takip etmek zor oluyor. Gereksiz konuşmalar çok oluyor (f=4).*
- *Evet, ama sınıftaki gibi olmuyor. Her şeyi öğretmen görebiliyor (f=4).*

Yukarıda ifade edilen öğrenci görüşlerine göre, öğrencilerin önemli bir bölümü sanal sınıf uygulaması esnasında chat kanalını kullanarak arkadaşları ile haberleşebilmekten hoşlanmakta ve bu kanalı ders amaçlı kullandıklarını vurgulamaktadırlar. Buna karşın öğrencilerin bazıları bu iletişim kanalının faydalı olmadığını, ders dışı gereksiz konuşmaların fazlaca yapıldığını ve öğretmenin burada konuşulanları takip ediyor olmasının rahatsızlık verici olduğunu ifade etmektedirler.

Tartışma ve Sonuç

Açık uçlu sorulara verdikleri cevaplara göre öğrencilerin önemli bir bölümünün yüz yüze destekli harmanlanmış öğretim uygulamasında hoşlarına gitmeyen bir durumun olmadığı saptanmıştır. Buna karşın bazı öğrencilerin bilgisayar ve internete sahip olmamalarının önemli bir problem olduğu gözlenmiştir. Bazı öğrenciler ise tüm dersin öğretmen tarafından anlatılmasını ve öğretmenin not tutturmasını tercih etmektedirler. Öğrencilerin önemli bir bölümü, harmanlanmış öğretim uygulamasında kullanılan öğrenci yönetim sistemindeki resim, harita ve video gibi görsellerden hoşlanmaktadır. Bunun yanı sıra internet üzerindeki öğretim materyallerine istedikleri zaman tekrar tekrar erişebilmeleri, daha geniş kapsamlı bilgiye ulaşabilmeleri ve derslerin bir kısmının sınıf ortamının dışında internet üzerinden yürütülmesi hoşlandıkları

diğer durumlardır. Öğrenciler, özellikle daha fazla görsellik sağladığından, okul dışında da ders içeriklerine ulaşabildiklerinden ve bu şekilde yürütülen dersleri daha zevkli bulduklarından dolayı harmanlanmış öğrenme ortamı modelinin diğer derslerde de uygulanmasını istemektedirler. Buna karşın bazı öğrenciler ise böyle bir yöntem yerine öğretmenin anlatımını istemekte, özellikle sözel derslerde yüz yüze eğitimi tercih etmektedirler. Teknik imkânsızlıklar da öğrencileri olumsuz etkilemektedir. Öğrencilerin önemli bir bölümü aynı anda her iki yöntemi de (yüz yüze ve web destekli) tercih etmekte; derslere göre, ders içeriklerine göre her iki yöntemi de yararlı bulmaktadırlar. Buna karşın bazı öğrenciler, sınıf ortamında yüz yüze öğrenme yöntemini bazıları da web destekli yöntemi yukarıda ifade edilen nedenlerden dolayı tercih etmektedirler.

Bu çalışmada, uygulama sonrasında açık uçlu sorularla toplanan öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin görüşlerinin çoğunlukla olumlu yönde olduğu görülmüştür. Buna göre, öğrencilerin harmanlanmış öğrenme sürecinden memnun oldukları söylenebilir. Caner (2009) ve Taslacı (2007) da gerçekleştirdikleri harmanlanmış öğrenme ortamlarında öğrencilerin görüşlerinin olumlu yönde değiştiğini belirtmişlerdir. Harmanlanmış öğrenmeye ilişkin başka çalışmalarda da, öğrencilerin harmanlanmış öğrenmeye ilişkin olumlu görüşleri olduğu, harmanlanmış öğrenmeyi yararlı buldukları ve tercih ettikleri belirlenmiştir (Ünsal, 2007; Balcı, 2008; Uluyol ve Karadeniz, 2008; Kistow, 2011).

Akkoyunlu ve Yılmaz Soylu (2006) yaptıkları araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun harmanlanmış öğrenme ortamına yönelik görüşlerinin olumluluk düzeyinin orta ve yüksek seviyede olduğunu tespit etmişlerdir. Orhan, Altun ve Kablan (2004) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilerin büyük çoğunluğunun dersleri sadece yüz yüze öğretim ortamında ya da sadece web ortamında almayı tercih etmedikleri, öğrencilerin yarısının ise harmanlanmış öğrenme ortamını tercih ettikleri bulgularına ulaşılmıştır.

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrenciler, sanal sınıf uygulaması süresinde çok fazla teknik problem yaşamışlardır. Yaşanan bu internet bağlantı hızı, ses ve görüntü problemleri gibi teknik problemler hoşnutsuzluğa neden

olmuştur. Ancak buna rağmen öğrencilerin önemli bir bölümü sanal sınıfta gerçekleştirilen canlı dersi dersten sonra yeniden izleme imkânının yanı sıra, yüz yüze destekli harmanlanmış öğrenmenin uygulandığı gruptaki öğrencilerin görüşlerine benzer şekilde öğrenci yönetim sistemindeki özet bilgiler, haritalar ve görsellere istedikleri zaman erişebilme imkânlarını beğenmişlerdir. Buna karşın yalnızca bir öğrenci sanal sınıf uygulamasında hoşuna giden hiçbir şeyin olmadığını ifade etmiştir. Öte yandan öğrencilerin önemli bir bölümü, diğer derslerde de sanal sınıf uygulamalarına yer verilmesini istemekte, bunun nedeninin okul dışında da sistemden faydalanabilmeleri, daha görsel ve öğretici bir ortam sağlaması olduğunu ifade etmektedirler. Buna karşın bazı öğrenciler alışık oldukları sınıflardaki yüz yüze eğitimi daha verimli olduğu gerekçesiyle tercih etmektedirler. Öte yandan öğrencilerin önemli bir bölümü sanal sınıf uygulaması esnasında chat kanalını kullanarak arkadaşları ile haberleşebilmekten hoşlanmakta ve bu kanalı ders amaçlı kullandıklarını vurgulamaktadırlar. Buna karşın öğrencilerin bazıları bu iletişim kanalının faydalı olmadığını, ders dışı gereksiz konuşmaların fazlaca yapıldığını ve öğretmenin burada konuşulanları takip ediyor olmasının rahatsızlık verici olduğunu ifade etmektedirler.

Öneriler

1. Coğrafya öğretimine dönük olarak, öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere; sadece sınıf ortamında yüz yüze öğretim yerine yeri geldikçe sanal sınıf uygulamalarına da yer verilmesi önemlidir. Öğrencilerin ders dışında da ders içinde kullandıkları öğretim materyallerine erişim fırsatı sağlaması ve yapılan dersleri aynı kayıtlar üzerinden tekrar tekrar izleme fırsatı sağlaması dikkate alınarak, sınıf ortamında yüz yüze öğretimi zenginleştirmek amacıyla okul saatleri dışında da bu tür eğitim faaliyetlerine yer verilmesi önerilebilir.

2. Sanal sınıf uygulamaları öğretim için büyük olanaklar sağlamaktadır. Bu olanakları kullanarak eğitimdeki etkililiği ve verimliliği artırmak önemlidir. Öncelikle eğitimde mekân kısıtlamasını ortadan kaldırmakta, öğrenme için önemli kolaylıklar sağlamaktadır. Sanal sınıf uygulaması öğretimin etkililiğini artıran önemli bir uygulama ortamı olduğundan ve

mekânsal kısıtlamayı ortadan kaldırdığından eğitimin farklı kademelerinde bu uygulamalardan yeteri kadar faydalanılması önerilmektedir.

3. Öğretimde harmanlanmış veya sanal sınıf uygulamalarına yer verilmek istendiğinde teknik alt yapı kontrol edilmeli, olası teknik aksaklılara dönük tedbirler alınmalıdır.

4. Öğrencilerin harmanlanmış öğrenme ortamında karşılaştıkları öne çıkan en önemli sorunun bilgisayar ve internet imkânlarının sınırlı olması olduğu saptanmıştır. Bu bulgu alanyazınla da oldukça tutarlıdır. Gerek altyapı yetersizlikleri, gerekse öğrencilerin imkânlarının sınırlı olması nedeniyle ders süreci dışında interneti kullanmada sıkıntı yaşadıkları bilinmektedir. Bundan sonraki benzer araştırmalarda öğrencilerin çevrimiçi öğrenme materyalini ders saatleri dışında da kullanmalarını sağlamak ve kolaylaştırmak için bilgisayar ve internet alt yapısına dönük eksikliklerin giderilmesi için gerekli tedbirlerin alınması önerilebilir.

5. Hem harmanlanmış öğretim hem de sanal sınıf uygulamalarında gerçekleştirilen uygulama daha uzun bir zamana yayılarak, yeniden tasarlanan çalışmalarda uygulanması önerilmektedir.

6. Ülkemizde gerek tamamen çevrimiçi gerekse harmanlanmış öğrenme ortamlarına uygun yapılandırılmış ders yazılımlarının özellikle ortaöğretim kurumlarında farklı nedenlerden dolayı yeterince kullanılamaması nedeniyle, öğrenciler bu tür ortamlara yabancı olduklarından çevrimiçi bir ortamda ders çalışma kültürüne yeterince sahip değildirler. Bu çalışmada, uygulamaya başlamadan önce her iki ortamda da öğrenen öğrencilere çevrimiçi öğrenme materyalini en etkili şekilde nasıl kullanacaklarına dair toplam üç saatlik bir eğitim verilmiştir. Daha uzun süreli bir yetiştirme süresi öğrencilerin hem uygulama materyalini daha iyi tanımlarına hem de öğrenme ortamını daha iyi anlamalarına yardımcı olacaktır.

Kaynaklar

Akkoyunlu, B. & Yılmaz Soylu, M. (2006). A Study on Students' Views On Blended Learning Environment. Turkish Online Journal of Distance Education, Vol. 7(3), 43-56.

- Avşar, İ.İ. (2011). Moodle ile Temel Bilgi Teknolojileri Dersinin Uygulama Süreci, *Akademik Bilişim '11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2-4 Şubat, İnönü Üniversitesi, Malatya*
- Aytaç, T. (2006). *Eğitimde Bilişim Teknolojileri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Balcı, M. (2008). *Karma Öğrenme ile ilgili Öğrenci Görüşleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Budak, Y. ve Çoban Budak, E. (2012). Harmanlanmış öğrenme yönteminde benzetim uygulamalarının öğrenmeye etkisi. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 3(6), 46-65.
- Caner, M. (2009). *Blended Learning Model for Teaching Practice Course in Pre-Service English Language Teacher Training Program*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Clark, R.C. & Kwinn, A. (2007). *The new virtual classroom: Evidence-based guidelines for synchronous learning*. San Francisco: Jossey-Bass
- Ebbers, M., Balague, D., Ganguly, B., Noyes, D. & Salm, P. (2003). *Using ibmlotus virtual classroom: A best practices guide to E-learning*. IBM Redbooks, International Technical Support Organization.
- Horton, W. (2000). *Designing web based training*. NY, Chichester, Weinheim, Brisbane, Singapore, Toronto: John Wiley.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler ve Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kaya, S. (2011). *Sanal sınıf yönetimi sürecinde görev alacak öğretim elemanlarının eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Kistow, B. (2011). Blended Learning in Higher Education: A Case Study of Graduate School of Business, Trinidad and Tobago. *Caribbean Teaching Scholar*, 1(2), 115-128.
- MEB (2011). Coğrafya dersi öğretim programı (9.,10,11, ve 12. sınıflar), Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı, Ankara.

- Orhan, F., Altun, S. ve Kablan, Z. (2004). Karma Öğrenme (Blended Learning) Yöntemine Dayalı Bir Uygulama Öğrenci Görüşleri: Yıldız Teknik Üniversitesi Örneği. *IV. International Educational Technologies Conference*. Sakarya.
- Osguthorpe, B.R. & Graham C.R. (2003). Blended learning environments: Definitions and directions. *The Quarterly Review of Distance Education*, 4(3).
- Şen, B., Menemencioğlu O., Atasoy F ve Özcan C. (2011). Kümelenmiş Sanal sınıf Uygulaması, *Akademik Bilişim '11 - XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 2-4 Şubat İnönü Üniversitesi, Malatya*
- Taslacı, N. (2007). *EFL learners' perception of blended writing class: blog and face to face*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Uluyol, Ç. ve Karadeniz, Ş. (2008). Bir harmanlanmış öğrenme ortamı örneği: öğrenci başarıları ve görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(4), 60-84.
- Usta, E. (2007). *Harmanlanmış öğrenme ve çevrimiçi öğrenme ortamlarının akademik başarı ve doyuma etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, GÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal, H. (2007). *Harmanlanmış öğrenme etkinliğinin çoklu düzeyde değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ek 1:Sınıf ortamında yüzyüze destekli harmanlanmış öğrenme ortamına dönük örnek öğrenci görüş formu

Sevçli öğrencileri, ilk defa tanıştığınız teknolojiye dayalı bu öğretim yaklaşımının daha da geliştirilebilmesi için sizin görüşleriniz çok çereklidir. Bu yüzden aşağıdaki sorulara dikkatle ve samimi şekilde cevap vermeniz çok önemlidir. Şimdiden ilçiniz ve dikkatiniz için teşekkür ederim.

1. Coğrafya dersinde kullandığınız internet destekli ders sisteminin hoşunuza gitmeyen yönleri nelerdir?

Hiçbir şey gitmeyen hiç bir yönü yoktur.

2. Kullandığınız bu yeni sistemin, hoşunuza giden yönleri nelerdir?

- 1- Ders öğrenmeye yardımcı olur.
- 2- Görselle ilgili bir site olması için öğrenmek daha kolay olur.
- 3- Kitaplarda bulunmadığım cevapları bu siteden kolayca bulurum.

3. Diğer derslerinizde de internet destekli ders uygulamasının yapılmasını ister misiniz? Nedenlerini maddeler halinde yazınız?

Evet, isterim çünkü, kitaplarda bulunmadığım cevapları bu siteden kolayca bulurum.

4. Diğer derslerdeki sınıf ortamında yüz yüze ders işleme yöntemiyle, bu ders kapsamında kullanılan harmanlanmış ortamda ders uygulamasını karşılaştırdığınızda hangı yöntemi tercih edersiniz? Gerekçeleri ile birlikte yazınız

Sanatsel ders işleme yöntemini seçerim çünkü, bu şekilde öğrenmek kolay ama evde bu siteden yararlanarak tekrar etmek pratik olmak daha kolay.

Ek 2: Sanal sınıf destekli harmanlanmış öğrenme ortamına dönük örnek öğrenci görüş formu

Sevgili öğrencileri. İlk defa tanıştığınız teknolojiye dayalı bu öğretim yaklaşımının daha da geliştirilebilmesi için sizin görüşleriniz çok önemlidir. Bu yüzden aşağıdaki sorulara dikkatle ve samimi şekilde cevap vermeniz çok önemlidir. Şimdiden ilginiz ve dikkatiniz için teşekkür ederim.

1. Coğrafya dersinde kullandığınız bu yeni sistemin hoşunuza gitmeyen yönleri nelerdir?

1-Hoşumusa gitti fakat karışıklık yeni sınıfta
olsaydı daha iyi anlayabilirdik.

2. Kullandığınız bu yeni sistemin, hoşunuza giden yönleri nelerdir?

Evet hoşuma gitti, anlamadığım dersleri girip
tekrar izleyebiliyordum.

3. Diğer derslerinizde de sanal sınıf uygulamasının yapılmasını ister misiniz? Nedenlerini maddeler halinde yazınız?

1-Evet isterim, çünkü anlamadığım zaman
tekrar girip izleyebiliyordum.
2- Arkadaşlarımda sorular sorabiliyordum.

4. Arkadaşlarınızla sanal sınıf ortamında iletişim kurmak hoşunuza gitti mi? Açıklayınız.

Evet, rahat rahat ders esnasında onlarda
sorular soruyordum, Aynı arkadaşlarımla sanal
sistemde bana sorması hem de benim onlara
sormam artı puan kazandırıyor.

Students' Views on Blended Learning and Virtual Classroom^{}**

Yurdal Dikmenli^{1,*} and Ülkü Eser Ünaldi²

¹ Ahi Evran University, Turkey

² Gazi University, Turkey

Received: 17.05.2013 - Revised: 28.06.2013 - Accepted: 09.07.2013

Summary

Problem Statement: What are students' views on a blended learning environment supported with virtual classroom implementation and on a blended learning environment supported with face-to-face learning?

Purpose of the Study: In the literature, there are not any studies on blended learning and virtual classroom implementations. The student groups attended four-week implementation in such environments after the lessons had been planned. At the end of the implementations, determining students' opinions on the process, there was an attempt to explain the following points: whether the learning environments could please the students, whether they supported students' learning levels, what were the technical problems they faced and whether they wanted to use such learning environments in their other lessons.

Method(s): Two different semi-structured view forms with open ended questions were applied in order to find out the students' views on the blended learning environment supported with virtual classroom implementation and on the blended learning environment supported with face-to-face learning. Reliability and validity analysis of the forms were enhanced with expert judgments. The collected qualitative data were analysed with document analysis technique. The students' written responses to the open ended questions were categorized in accordance with similarity of the responses and

*Corresponding author: Phone: +90 505 3192791 e-mail: ydikmenli@ahievran.edu.tr

**This study was conducted by the first author of "The effects of virtual classroom practice and blended learning environments on geography course achievement and the attitudes towards the course and students' views" of the doctoral thesis produced.

ISSN: 2146-7811, ©2013

the number of students in those groups was determined. Commenting on the responses, there was an attempt to elaborate on the findings.

Findings and Discussions: When the students' views on the implementation process were analyzed, most of the students explained that there were not any displeasing situations during the face-to-face blended learning environment. On the other hand, it can be seen that some students don't have computer or internet access is an important problem. Furthermore, some students explained they prefer teachers to explain all the lessons and to make them take notes. It can be mentioned the reasons they preferred this method are that they are much more accustomed to the face-to-face learning environment where the teachers explain the lessons for the students and that they have some direct learning responsibility in blended learning environment. Most of the students explained they liked the images like pictures, maps and videos in student management system used in blended learning environment. Moreover they expressed that there were some more features they liked; they could access teaching materials on the net whenever they wanted, they could reach more complicated in formation and some part of the lesson had carried out online instead of face to face learning environment. Most of the students explained that they want the blended learning to be implemented in other lessons because it presents much more visual quality, they can reach the lesson content out of the classrooms and the blended learning lessons are much more enjoyable.

Conclusions and Recommendations: According to the students' responses to open ended questions, it was found that for most of the students there weren't any unpleasant situation in blended learning environment. On the other hand, it can be seen that some students don't have computer or internet access is an important problem. Furthermore, some students prefer teachers to explain all the lessons and to make them note down. Most of the students like the images like pictures, maps and videos in student management system used in blended learning environment. In that study, according t the findings based on the students' responses to open ended questions, it can be seen that most of the students have positive views on blended learning environment. So it can be concluded that the students enjoy the blended learning environment. According to the students' responses to open ended questions, students had plenty of technical problems during visual class implementation. Such problems related to internet speed, sound and image caused the unpleasing situation. On the other hand, the students liked the opportunities that they could access the summarized teaching notes, maps and images on the net whenever they wanted, they could reach some part of the lesson had carried out online instead of face to face learning environment. Most of the students explained that they want the blended learning to be implemented in other lessons because it presents much more visual and academic quality, they can reach the lesson content out of the classrooms and the blended learning lessons are much more enjoyable. But some students preferred the face to face learning that they used to because it is much more effective. Because blended learning presents the opportunities that students can reach

the teaching materials out of the class, they can watch the same lessons repeatedly, it can be offered to be also implemented out of the school time to develop face to face learning.

Keywords: Blended Learning, Virtual Classroom Implementation, Geography Teaching, Web-Based Instruction, Student Views